

G Ł O S

Jaśnie Wielmożnego Jmci Pana

J G N A C E G O

SIWICKIEGO

POŚLA WOIEWODZTWA TROCKIEGO

Na Sessyi Seymowej Dnia 8. Junii 1791. Roku.

M I A N Y.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOŚCIWY!
PRZESWIETNE RZPLITEY SKONFEDEROWANE STANY!

Z Astanawiam się nad obrotem czynności Seymowych, czynności, tak ważnych, iak jest Rządu i Magistratur opisanie, czynności, które iak w początkach nudnym pęzły krokiem, tak teraz nadto prędkiego nabrały biegu.

Jeżeli dla tego pośpieszać chcemy, żeby zkończyć prędzey, a Poprawę wad widzialnych, następnym zostawić Seymom, Niewiem, iakie bydz może i przed Narodem i przed własnym Sumieniem usprawiedliwienie. Jaki to jest Architekt, który tak Dom buduje, żeby zostawiał błędy do naprawy drugiemu? iaki to Dom, który

) 1 (

XVIII. 2. 276

<http://rcin.org.pl>

ry co lat dwa nowemi ma bydź nadstarczany sztukami?
iaka iego będzie trwałość?

STANY Nayiaśn: bierzecie dzisiaj do decyzji Projekt Kommissyi Pollicyi, Projekt i ważny i w szczęściu arkuszach zawarty. Postanowiliście trzydniową od rozdania Projektu deliberacją, zapewnie kiedy takimi ogółami decydujemy, zupełne Dni trzy deliberacyi nie iest nadto.

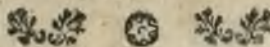
Projekt ten dopiero w Poniedziałek rozdany, a Sessya pociągnęła się do późna. Dzień wczorayszy był ieden, możnaż dziś brać do decyzji? kiedy rozebrać, rozważyć Projektu nie było czasu.

Możnaż Dzień ieden wczorayszy brać za trzydniówkę, i śpieszyć się z tym, nad czym się pilnie zastanowić należy.

Wyznaię STANY Nayiaśn: że determinować się tak nagle, w Projektach i obszernych i ważnych, Kraiu całego tyczących, i nie mogę i nieśmiem, wnoszę zatym nayprzód, zeby Projekt Pollicyiny ieszcze w deliberacyi dziś został. Zebyśmy się rozpatrzyć i kommunikowć Prześwietney Deputacyi uwagi Nasze czas mieli wystarczający.

A co szczególniey nayduię przekonaniu memu przeciwnym, to dzisiaj przełożyć postanowiłem. Nie mogę się przekonać STANY Nayiaśnieysze, dla czego na wszystkie trzy Prowincye tak obszerne, iedna ma się naznaczyć Magistratura, gdy w każdej Prowincyi udzielną bydź koniecznie powinna.

Kiedy

Kiedy nowe tworzymy Magistrarury, bierzmy ich rozkładu miarę od tych, które już są w Exekucyi.

Tak Administracya Sprawiedliwości, najprzód była przy Królach; Kazimierz Wielki zostawiwszy ostateczną Appellacyą do swego Sądu, zlecał Sąd Woiewodom; Ci, gdy wystarczyć nie mogli, pozwolił ustanawiać Sędziów, gdy z czasem Królowie, na oddanie Sprawiedliwości Obywatelom, i obieżdzając Prowincye, i w Stolicy przyjmując Skargi, wystarczyć nie mogli, utworzone zostały Trybunały. Teraz doświadczamy, że ani Prowincyom Koronnym ani Prowincyi Litewskiej, Trybunały niewystarczają; i życzymy ażeby dla przyspieszenia Obywatelom Sprawiedliwości, dwa Trybunały w Koronie, nawet życzymy i trzeba: żeby dwa w Litwie były. Jakżebysmy źle zrobili, gdyby mimo tę potrzebę, ieden na trzy Prowincye uformowali Trybunał.

Są udzielne Kommissye Skarbowe, i wiemy, że ledwie na danie Rezolucyow Memoryałom wystarczają. Sprawy zaś od lat kilku są do rozsądzenia zaległe, w których na oczekiwaniu cierpi Sprawiedliwość i Obywatele.

Kommissya Woyskowa złączona, tego Seymu nastala. Pewien iestem, że się okaże i Spraw nie odszczonych wiele i nierozolwowanych Memoryałow, którym pilnie dosiadający w Magistraturze wystarczyć nie mogą Kommissarze, a ztąd wynikające krzywdy, Ucisk biedy i Woyska i Obywateli po Prowincyach, gdybyśmy słyszeć mogli; zapewne że przeniknione serca skuteczniejsze doumysłów Waszych podałyby przekonanie.

STANY Nayiasnieysze. Kiedy rozważam Rząd formujący się 64. Roku. kiedy w zakładzie twoich naylepszych

) 2 (

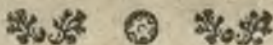
pszych dla Narodu P. miłośnicy chęci i starań, przewodniczyłeś do ustawy Kommissyów Wojskowych i Skarbowych, w ten czas i twojemu przekonaniu i Seymującym STANOM słusznie zdało się oddzielne, ustanawiać Kommissye.

Jakoż kiedy uważam skład Rządu Rzeplitey we wszystkich częściach i iaki być powinien, i iaki się układa, Władza Prawodawcza i Naywyższa w Seymie. Władza dozorująca w Królu i w Straży, te dwie Władze być podzielonemi nie potrzebiują, i nie mogą, ale Władze Exekucyjne czyli Administrujące i Sądownicze, Władze *Ultime Instantie*, te być koniecznie podzielonemi powinny, dla tego iżby i w przeznaczeniu swoim były do Exekucyi nayzręczniey położone, i przybliżone Obywateiom do ułatwienia potrzebowań ich.

Bo ten Duch ten cel Prawa być powinien; iżby w całym Rozkładzie Rządowym Obywatele czuli i doświadczeni, nie tylko pożytków, ale łatwości szczęśliwości swoich; Jeżeli w tym chybiemy, chybiemy od doskonałości Rządu, a Magistratury złączone ani Kraiowi, ani Obywateiom użytecznemi będą.

Zastanowmy się STANY Nayiaśnieysze: że Kommissya Policyi jest ważna, obiekt iey obszerny, Miast Miasteczek liczba wielka do Półtora Tysiąca dochodząca, Trud dla tey Magistratury niezmierny, wszystkie bowiem Miasta i Miasteczka zruynowane i opuszczone, Kray rozległy, i mieysc położenia różne, na które bacność szczególną zastanowić powinna; Jakże Kommissya iedna gdziekolwiek lokowana na Kray cały wystarczy? Oto same Raporta, same przez Appellacye przychodzące sprawy,

samo

same dozorowania szczegóły Miasta Warszawy, dodadzą dosyć pracy dla Kommissyi.

Jakże dopiero wszystkie Trzech Prowincy i Miasta obić iedna Magistratura wydoła? które im bardziey są opuszczone, tym w Rozporządzeniu i Exekucyi trzebasię zatrudnić więcey.

Zastanowmysię i nad tym **STANY** Nayiasnieysze, im Magistratura dalsza od swiego Obiektu, tym dozorowanie trudnieysze.

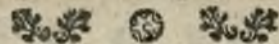
Jakżesię bowiem Magistratura iedna w tak rozległym Kraiu zapewni, że urządzenia Jey są exekwowane, że Exekucye zgodne z Raportami? że niemasz na Prowincyach od Stolicy odległych nieładu i ucisku, za co wszystko sama odpowiadać obowiązana.

Jakaż z drugiey strony dla Mieszkancow uciążliwość, gdy ani się rozprawić, ani Rezolucyi na Memoryały użyć łatwo niebędą mogli, którym Kommissya w ystarczyć nie potrafi.

Nayias: **STANY!** Projekt takowy iest podobny do Owocu, który żywa Imaginacya i zręczna Malarza kształtnie udała Ręka, bawi on myśl i oko, ale poślunku niedaie.

Zastanowmy się i nad Offycyalistami Subalter nami tey Magistratury, którzy będą na Prowincyach. Jak trudno i jakie dla nich zniszczenie, jakie zmitręzenie czasu, jakie Czynności do którey są przeznaczeni opuszczenie, kiedy zawołani od Magistratury do Stolicy, długą i z Wydatkiem wielkim odbywać muszą drogę, i stanąwszy przed Magistraturą bydyć ułatwionym prędko niebędą mogli; a to się wszystko doswiadczy.

Tu

Tu więc zastanowmy się i nad potrzebną Ustawą a której w Projekcie nieczytam, To jest obiazdka i Rewizya Miast Miasteczek przez samych corocznie Kommissarzy, bo to jest co do polepszenia i podzwignienia Miast skutecznie posłuży, co czułość w Obywatelach ożywiać będzie, co Officialistów uczyni pilnemi, co porządek utrzyma; a gdy jedna będzie w całym Kraiu Magistratura, Jestże podobieństwo, aby mógł być zachowany ten Dozor!

Niewiem jeszcze Nayias: STANY! i nie czytam w Projekcie, iaka to ma być *Prima Instancja* nad Miastami Magistratura. Bądźcie przekonane Nayias: STANY! ze podawać Miasta pod Kommissye Ciwilno-Woyskowe niepodobno. Te niech się zatrudniają Porządkami Powiatowymi, a dosyć będzie zatrudnienia, Kłasc zaś na nie ciężar Miast Miasteczek dozorowania, Jle trudności tyle dla Mieszczan wyniknie nieznośnych przykrości i ucisków.

Pomniycie Nayias: STANY! ze to była święta Konstytucya, która Stan Szlachecki od Mieszczan we wszelkich Przywilejach opatrzynym dzieliła przedziałem, Zapomniały, czyli dokładnie niewidziały swojej Konstytucyi Miasta, i Wy Nayias: STANY wyłożyć użyteczności Jey zaniedbaliście.

Przydzie może czas ten, ze Prawa dawne będą droższymi i onych się Miasta dopraszać będą, a te znudzą, któreście nadali.

Zastanowcie się wostatku Nayias: STANY i nad tymi, których do Pollicyi przeznaczacie; Obywatel w Magistraturze Prowincjonalney lokowany, mniej będąc płatnym, i wygodniey tą się obeydzie Pensyą, i Domu swego nie-tyle opuści, na Lokacyą w Warszawie Prowincyi Litew=skiej

skiey albo Ruskiey Obywatelowi mało iest Tysięcy Dzie-
sięć , na Prowincyi zaś dosyć Sześć Tysięcy , a dla Ple-
nipotentów Mieyskich moznaby mniej w Proporcya nazna-
czyć , a tak ułożywszy po siedmiu Kommissarzy na każdą
Prowincya , nietyło ze się niepowiększy , ale pomniej-
szy na Pensye wydatek ,

W tym mieyscu nieodrzczy mnie powiedzieć i za
prawem , pomniejszenia Ministrów , czekającym , i za
wnioskiem JW. Poznanskiego. Niech będzie do każdej
Magistratury po trzech Prowincyonalnych Ministrów , tak
do trzech Kommissyów Pollicyi Marszałków trzech ,
do Trzech Kommissyow Skarbu trzech Podskarbach , na
trzy Assessorie trzech Pieczętarzów , na trzy Kommis-
sye Woyskowe trzech Hetmanów. Ministrów wezwanych
do Straży zastąpi zawsze w Kommissyi Senator , albo z
Porządku Stanu Rycerskiego Pierwszy .

Przezacne Prowincye! o Wasze każdej w szczególno-
ści i w równości Dobro , o dobro Obywatelów głos mój
podniosłem , do Was należy być względniemi na Jchu-
szczęśliwienia , niech iedna Prowincya za dwie nie będzie
szczęśliwsza i Jey Obywatele .

Te Wam Uwagi przełożywszy za podziałem Kom-
missyów do każdej Prowincyi , wnoszę zebyśmy decydo-
wali pierwey , czy Kommissya Pollicyi ma być udział-
na w każdej Prowincyi ? czy iedna na wszystkie trzy ? bo
to pewna że trzy Kommissye dla trzech Prowincyi wy-
starczą , Jedna przeznaczona na trzy niewystarczy żadney : Ta-
keśmy na Departamentach Rady nieustającej doświadcza-
li .

Kiedym wspomniał o Radzie , przepomnieć niemogę tey
Uwagi , która w Sercu moim ożywia trwozę .

Kiedy

XVIII. 2.
276

Kiedy STANY Najjaśniejsze z najgorliwszym znoś-
liście Radę nieustającą zapalem, zda się iż gdyby przy
swoim zgonie mówić Ona mogła, wielkim by do Was
wołała Głosem. *Veniet fertior me post me parate Vias
Domini.*

XVIII. 2. 276.

3048